

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาเชิงบรรยาย (Descriptive Research) มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของนักศึกษาพยาบาล วิทยาลัยพยาบาล สังกัดกระทรวงสาธารณสุข ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล คุณลักษณะความเป็นหญิง-ชาย การได้รับการเสริมสร้างพลังอำนาจจากอาจารย์ กับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของนักศึกษาพยาบาล วิทยาลัยพยาบาล สังกัดกระทรวงสาธารณสุข และ ศึกษาตัวแปรที่สามารถร่วมกันทำนายภาวะ ผู้นำการเปลี่ยนแปลงของนักศึกษาพยาบาล วิทยาลัยพยาบาล สังกัดกระทรวงสาธารณสุข โดยมี อายุ ลำดับบุตรในครอบครัว จำนวนบุตรชาย-หญิงในครอบครัว ชั้นปี คุณลักษณะความเป็นหญิงสูง คุณลักษณะความเป็นชายสูง คุณลักษณะไม่บ่งชี้ความเป็นหญิงหรือชายสูง การได้รับการเสริมสร้างพลังอำนาจจากอาจารย์ด้านการมีความคิดเกี่ยวกับตนเองในด้านดี การมีความคิดสร้างสรรค์ การมีทรัพยากร การมีข้อมูลข่าวสาร และ การได้รับการสนับสนุนเป็นตัวพยากรณ์ โดยใช้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 293 คน ซึ่งได้จากการทำสังคัมมิตินักศึกษาพยาบาล ชั้นปีที่ 3 และ 4 วิทยาลัยพยาบาล สังกัดกระทรวงสาธารณสุข ทั่วประเทศ โดยใช้แบบสังคัมมิตินิ และแบบสอบถามอีก 3 ชุด ผ่านการตรวจสอบความตรงตามเนื้อหาของแบบสอบถามจากผู้ทรงคุณวุฒิ 8 ท่าน หาความเที่ยงของแบบสอบถามโดยหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของ ครอนบาค test -retest และวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้คอมพิวเตอร์ โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS/PC ในการคำนวณหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน ค่าความสัมพันธ์ (ไคสแควร์) วิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบเพิ่มตัวแปรเป็นขั้นตอน และสร้างสมการทำนายภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของนักศึกษาพยาบาล วิทยาลัยพยาบาล สังกัดกระทรวงสาธารณสุข

สรุปผลการวิจัย

1. การศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของนักศึกษาพยาบาล พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงโดยรวม อยู่ในระดับสูง ($\bar{X} = 3.89$) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงทุกด้านอยู่ในระดับสูง โดยด้านการกระตุ้นทางปัญญา ด้านการสร้างบารมี และด้านการคำนึงถึงความเป็นเอกบุคคล มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.96, 3.89 และ 3.83 ตามลำดับ

2. การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล คุณลักษณะความเป็นหญิง-ชาย การได้รับการเสริมสร้างพลังอำนาจจากอาจารย์ กับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของนักศึกษาพยาบาล วิทยาลัยพยาบาล สังกัดกระทรวงสาธารณสุข ได้ข้อค้นพบตามสมมติฐาน ดังนี้

2.1) การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล กับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของนักศึกษาพยาบาล วิทยาลัยพยาบาล สังกัดกระทรวงสาธารณสุข พบว่าไม่มีความสัมพันธ์กับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของนักศึกษาพยาบาล ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 1

2.2) การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะความเป็นหญิง-ชาย กับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของนักศึกษาพยาบาล วิทยาลัยพยาบาล สังกัดกระทรวงสาธารณสุข พบว่าไม่มีความสัมพันธ์กับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของนักศึกษาพยาบาล ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 2

2.3) การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่าง การได้รับการเสริมสร้างพลังอำนาจจากอาจารย์ กับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของนักศึกษาพยาบาล วิทยาลัยพยาบาล สังกัดกระทรวงสาธารณสุข พบว่า มีความสัมพันธ์ทางบวกกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ($r = .471$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 3

3. การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ และสหสัมพันธ์พหุคูณ ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล คุณลักษณะความเป็นหญิง-ชาย การได้รับการเสริมสร้างพลังอำนาจจากอาจารย์ กับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของนักศึกษาพยาบาล วิทยาลัยพยาบาล สังกัดกระทรวงสาธารณสุข พบว่า

ตัวแปรปัจจัยส่วนบุคคล คุณลักษณะความเป็นหญิง-ชาย การได้รับการเสริมสร้างพลังอำนาจจากอาจารย์ ที่สามารถร่วมกันทำนายภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของนักศึกษาพยาบาล วิทยาลัยพยาบาล สังกัดกระทรวงสาธารณสุข มี 1 ตัวแปร จากตัวแปรที่นำมาศึกษา 6 ตัวแปร ซึ่งทำนายได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 คือ การได้รับการเสริมสร้างพลังอำนาจจากอาจารย์ สามารถทำนายความแปรปรวนของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของนักศึกษา

พยาบาล วิทยาลัยพยาบาล สังกัดกระทรวงสาธารณสุข ได้ร้อยละ 22.2 ($R^2 = .222$) ซึ่งตอบสนองสมมติฐานข้อที่ 4 เพียง 1 ตัวแปร

การสร้างสมการทำนายภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของนักศึกษาพยาบาล ในรูปคะแนนดิบ และ คะแนนมาตรฐานได้ดังนี้

สมการในรูปคะแนนดิบ

$$Y = 123.215 + .509 \text{ EMP}$$

สมการในรูปคะแนนมาตรฐาน

$$Z = .471 \text{ EMP}$$

อภิปรายผลการวิจัย

การอภิปรายผลการวิจัย จะนำเสนอเรียงตามลำดับวัตถุประสงค์ของการวิจัยโดยจะแยกการอภิปรายออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 1. ศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของนักศึกษาพยาบาล วิทยาลัยพยาบาล สังกัดกระทรวงสาธารณสุข

จากผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของนักศึกษาพยาบาลโดยรวมอยู่ในระดับสูง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.89 โดยเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านแล้ว พบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงทุกด้านอยู่ในระดับสูง โดยมีด้านการกระตุ้นทางปัญญา มีค่าเฉลี่ยสูงสุด เท่ากับ 3.96 รองลงมาคือด้านการสร้างบารมี มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 3.89 และ ด้านการคำนึงถึงความเป็นเอกบุคคล มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด เท่ากับ 3.83

จะเห็นได้ว่าภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของนักศึกษาพยาบาลด้านการกระตุ้นทางปัญญา มีค่าเฉลี่ยสูงสุด แสดงว่า การจัดการศึกษาพยาบาลในปัจจุบันได้มีการพัฒนาปรับเปลี่ยนรูปแบบการจัดการศึกษาให้ก้าวหน้ามาตลอด ตามแนวคิดของ พวงรัตน์ บุญญานุรักษ์ (2534) กล่าวว่า ปัจจุบันนี้วิชาชีพการพยาบาลมีความเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง และสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงในวงการพยาบาลของโลก และนับได้ว่านำหน้าประเทศต่างๆในแถบเอเชีย ดังนั้นกระบวนการเรียนการสอนทางพยาบาลศาสตร์ก็จะเปิดโอกาสให้นักศึกษามีส่วนร่วมในการเรียนการสอนมากขึ้น อาจารย์เปิดโอกาสให้นักศึกษาแสดงความคิดเห็นอย่างเต็มที่ นอกจากนี้ยังเน้นให้นักศึกษาฝึกใช้ความคิดอย่างมีวิจารณญาณ ซึ่งจะทำให้ความเป็นผู้นำด้านการกระตุ้นทางปัญญามากขึ้น การเรียนการสอนแบบนักศึกษาเป็นศูนย์กลางทำให้นักศึกษาเรียนรู้ว่าการศึกษาเป็นการแลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกัน นักศึกษาสามารถเสนอแนะวิธี เสนอแนะแนวทางที่เป็นประโยชน์ต่อการเรียนรู้ได้

ในด้านการสร้างบารมีมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับสูง แสดงว่านักศึกษาพยาบาลที่เป็นผู้นำมีคุณลักษณะและความสามารถพิเศษ ที่ทำให้ผู้ตามเกิดแรงจูงใจ ความยึดมั่นผูกพันและความต้องการที่จะกระทำสิ่งใดๆที่ทำงานสำเร็จได้ตามภาระหน้าที่ของแต่ละบุคคล(วิภาดา คุณาวิกติกุล, 2539) โดยเฉพาะถ้าอาจารย์ชมเชยในสิ่งที่ดี หรือจุดเด่นของนักศึกษา สนับสนุนให้นักศึกษามีการแสดงออกตามความสามารถของตนเสมอ ก็จะทำให้ศึกษารู้สึกว่าตนเองมีคุณค่า ทำให้มีลักษณะของผู้นำการเปลี่ยนแปลงด้านการสร้างบารมีอยู่ในระดับสูง

เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อ ท่านมีความซื่อสัตย์ต่อตนเองและผู้อื่น มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ทั้งนี้เนื่องจาก จากแนวคิดของ ดวงเดือน พันธุมนาวิน (2524) ที่ว่า จริยธรรมเป็นแนวทางของความประพฤติของมนุษย์ในสังคม เพื่อให้มนุษย์สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข จริยธรรมเป็นเกณฑ์ในการกำหนดการกระทำและช่วยให้มนุษย์สามารถใช้สติปัญญาในการพิจารณาและตัดสินใจกระทำพฤติกรรมจริยธรรมของบุคคลมีต้นเหตุมาจากสังคมมากกว่า พันธุกรรม ดังนั้น การปลูกฝังจริยธรรมจึงสามารถกระทำโดยการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้กับบุคคล

โดยเฉพาะอย่างยิ่งในวิชาชีพพยาบาล ที่จะต้องปฏิบัติต่อเพื่อนมนุษย์ ซึ่งถือว่าเป็นศาสตร์และศิลป์ของการบริการ ขอบเขตของการปฏิบัติการพยาบาลที่กระทำได้ด้วยความสามารถด้วยอำนาจและการตัดสินใจ ด้วยความชำนาญ ความรับผิดชอบ สามารถควบคุมคุณภาพของวิชาชีพ ด้วยกฎหมายและจรรยาบรรณทางการพยาบาล ผู้ประกอบวิชาชีพการพยาบาลจึงได้รับการคาดหวังจากสังคมว่าจะต้องมีคุณธรรมประจำใจ (ลออ หุตางกูร, 2526) ดังนั้น นักศึกษาพยาบาลที่จะต้องจบไปเป็นพยาบาลวิชาชีพที่เป็นไปตามความคาดหวังของสังคม จึงได้รับการปลูกฝังให้มีความซื่อสัตย์ ทั้งต่อตนเองและผู้อื่น

ข้อ บุคคลอื่นต้องการเลียนแบบพฤติกรรมของท่านเสมอ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ทั้งนี้เนื่องจาก จากแนวคิดของ ทูติยรัตน์ รื่นเรือง (2540) ที่ว่า ในการเรียนการสอนตามรายวิชาและลักษณะวิชา ในวิทยาลัยพยาบาลสังกัดกระทรวงสาธารณสุขนั้นเน้นแต่การให้ความรู้ ความเข้าใจ กับนักศึกษาพยาบาลตามหลักสูตร แต่ไม่ได้เน้นพฤติกรรมที่นักศึกษาแสดงออกหลังจากได้รับความรู้แล้วอย่างจริงจัง ทำให้นักศึกษาพยาบาลมีพฤติกรรมที่ไม่กล้าแสดงออก

สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุจินต์ ยมศรีเคน (2535) ที่ศึกษาปัญหาของนักศึกษาพยาบาลสังกัดสถาบันพระบรมราชชนก กระทรวงสาธารณสุข พบว่า นักศึกษาพยาบาลมีพฤติกรรมด้านต่างๆ ดังนี้ ด้านการเรียนนักศึกษาไม่กล้าซักถามอาจารย์ในเรื่องที่เรียนไม่เข้าใจ ด้านสังคม นักศึกษาไม่กล้าปรึกษาอาจารย์เมื่อมีปัญหาเกิดขึ้น

ด้วยเหตุนี้ทำให้พฤติกรรมของนักศึกษาที่แสดงออกไม่เหมาะสมกับการที่จะเป็นตัวอย่างที่ดี หรือ เป็นแม่แบบที่ดีที่จะให้ผู้อื่นเลียนแบบ ทำให้ข้อ บุคคลอื่นต้องการเลียนแบบพฤติกรรมของท่านเสมอ จึงมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับต่ำสุด

ในด้านการกระตุ้นทางปัญญา มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับสูง ทั้งนี้เนื่องจากว่า การเรียนการสอนทางพยาบาลศาสตร์ ได้มีการพัฒนาปรับปรุงหลักสูตรใหม่เป็นหลักสูตรประกาศนียบัตรพยาบาลศาสตร์ (ฉบับปรับปรุง) พ.ศ. 2537 โดยยังคงเป็นหลักสูตรเน้นชุมชน แต่ได้เพิ่มเติมใน

ประเด็นของสิ่งแวดล้อม จริยธรรมของวิชาชีพ และให้ผู้เรียนมีความใฝ่รู้ ใฝ่เรียน ตระหนักถึงการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง (ทุดิยรัตน์ รื่นเรือง, 2540) ทำให้นักศึกษาพยาบาลมีความสามารถในการคิด สามารถกระตุ้น ส่งเสริมให้ผู้อื่นตระหนักถึงสิ่งที่ปัญหา มีการใช้หลักเหตุและผลในการปฏิบัติ สามารถให้ข้อมูล ข่าวสาร แนวคิด ซึ่งทางเลือกในการปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง นอกจากนี้ถ้าอาจารย์ส่งเสริมการใช้ความคิด และให้นักศึกษามีจินตนาการเป็นของตนเอง เปิดโอกาสให้นักศึกษามีความคิดริเริ่มในสิ่งใหม่ๆเสมอ อาจารย์สอนให้นักศึกษาสามารถเชื่อมโยงความรู้เก่ากับความรู้ใหม่ได้ ก็จะทำให้ความเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงด้านการกระตุ้นทางปัญญาอยู่ในระดับสูง

เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ท่านแสดงความชื่นชม ยินดีเมื่อเพื่อนประสบความสำเร็จ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ทั้งนี้เนื่องจาก นักศึกษาที่เป็นผู้นำได้รับการปลูกฝังให้มีความเชื่อมั่นในตนเอง มีการตระหนักรู้ และมีความเชื่อมั่นในสิทธิของตนเอง และสามารถแสดงสิทธิเหล่านั้นออกมาได้อย่างถูกต้อง เหมาะสมตามกาลเทศะ (Kelley, 1979) ทำให้นักศึกษาพยาบาลมีการกระทำด้านบวกต่อผู้อื่น มีการสื่อความหมายกับบุคคลอื่นได้ตรงกับความรู้สึกที่แท้จริง จะนำไปสู่การมีสัมพันธภาพที่ดีกับบุคคลอื่น ตลอดจนช่วยให้บุคคลมีความเสมอภาคกัน และลดความขัดแย้งระหว่างบุคคลในสังคม (Lazarus, 1968) ซึ่งเป็นลักษณะพฤติกรรมที่นักศึกษาพยาบาลได้รับการปลูกฝังให้เกิดขึ้น

ข้อ ท่านมักเป็นผู้จุดประเด็นความคิดที่สำคัญในกลุ่ม มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ทั้งนี้เนื่องจาก ในการปฏิบัติการพยาบาล มีสถานการณ์ต่างๆที่เกิดขึ้น เช่น การที่ผู้ป่วยไม่ให้ความร่วมมือ หรือปฏิเสธการรักษา อันเนื่องมาจากขาดความรู้ การมีความเชื่อหรือค่านิยมที่แตกต่างจากบุคลากรทางการแพทย์ การละเมิดสิทธิของผู้ป่วย เป็นต้น ซึ่งเป็นสถานการณ์สำคัญที่นักศึกษาพยาบาลจะต้องเผชิญ และ สิ่งเหล่านี้ไม่มีกฎเกณฑ์ตายตัวว่าจะคิด หรือ ตัดสินใจอย่างไรจึงจะเป็นการตัดสินใจที่ถูกต้อง เพราะขึ้นอยู่กับค่านิยม ความสามารถทางสติปัญญา การรับรู้ รวมทั้งเหตุผลต่างๆที่ใช้ในกระบวนการตัดสินใจสำหรับแต่ละสถานการณ์ (Fry, 1994) ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งที่ช่วยให้นักศึกษาพยาบาลได้ฝึกใช้กระบวนการคิดและการตัดสินใจ แต่ตามความเป็นจริงแล้ว นักศึกษาพยาบาลได้รับการฝึกฝนมาน้อยมาก ทำให้นักศึกษาขาดความมั่นใจ ไม่กล้าคิดในสิ่งใหม่ๆ นักศึกษาจึงเป็นผู้จุดประเด็น ความคิดที่สำคัญในกลุ่มต่ำสุด

ในด้านการคำนึงถึงความเป็นเอกบุคคล มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับสูง แสดงให้เห็นว่า นักศึกษาที่เป็นผู้นำยอมรับความเป็นเอกบุคคลของผู้ตาม และแสดงออกโดยการเข้าใจในสภาวะของผู้ตาม แสดงความชื่นชมในความสามารถของผู้ตาม มีการปรึกษาหารือ การส่งเสริม และกระตุ้นในการปฏิบัติงาน สามารถแนะนำเมื่อผู้ตามต้องการความช่วยเหลือ ทำให้ผู้ตามเกิด

ความเชื่อมั่น และภาคภูมิใจในตนเองอันจะนำไปสู่การปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ถ้าอาจารย์ยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคลของนักศึกษา สนับสนุนให้นักศึกษาช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ก็จะนำไปสู่การพัฒนาการเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงด้านการคำนึงถึงความเป็นเอกบุคคลอยู่ในระดับสูง

เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ท่านยอมรับในความแตกต่างของแต่ละบุคคล มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ทั้งนี้เนื่องจาก นักศึกษาที่เป็นผู้นำยอมรับนับถือความเป็นบุคคล เข้าใจสภาวะพื้นฐานความสามารถที่แตกต่างกันของแต่ละบุคคล และ มอบหมายงานให้ผู้ตาม ตามความสามารถของแต่ละบุคคล (กรณิกา ตันติกนกพร, 2539)

ข้อท่านนำภูมิหลังมาประกอบการยอมรับความแตกต่างของบุคคล มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ทั้งนี้เนื่องจาก ประสบการณ์ในอดีต หรือ ภูมิหลัง มีส่วนสำคัญต่อพฤติกรรมของบุคคล ประสบการณ์ในอดีตหรือภูมิหลังจะก่อให้เกิดค่านิยม หรือ พฤติกรรมโดยไม่รู้ตัว ซึ่งค่านิยมเป็นองค์ประกอบที่สำคัญสิ่งหนึ่งในด้านจิตวิทยาของบุคคลที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการแสดงออก เป็นกระบวนการทางความคิดของบุคคลที่เป็นตัวกำหนด ตัดสิน ซึ่งนำไปสู่การปฏิบัติ ประเมินได้ว่าสิ่งใดดี สิ่งใดไม่ดี และจะเป็นตัวกระตุ้นให้เกิดแรงจูงใจในการปฏิบัติตลอดจนค่านิยมนั้น (เทพนม เมืองแมน และ สวิง สุวรรณ, 2529) ดังนั้นการที่นักศึกษาพยาบาลแต่ละบุคคลจะมีพฤติกรรมที่แตกต่างกันก็สืบเนื่องมาจากประสบการณ์ในอดีตหรือ ภูมิหลังของแต่ละบุคคลที่แตกต่างกันออกไป การที่เราจะตัดสินว่าพฤติกรรมหนึ่งนั้นดีหรือเลว ถูกหรือผิด จึงควรคำนึงถึงประสบการณ์ที่ผ่านมาของแต่ละบุคคลด้วย จึงจะทำให้มีการใช้ความคิด วิเคราะห์ พฤติกรรมของแต่ละบุคคลได้ลึกซึ้งขึ้นด้วย

2. ศึกษาคุณลักษณะความเป็นหญิง-ชาย ของนักศึกษาพยาบาล วิทยาลัย

พยาบาล สังกัดกระทรวงสาธารณสุข

จากผลการวิจัยพบว่า นักศึกษาพยาบาลที่เป็นผู้นำ ของนักศึกษาพยาบาล วิทยาลัยพยาบาล สังกัดกระทรวงสาธารณสุข มีคุณลักษณะไม่บ่งชี้ความเป็นหญิงสูงหรือชายสูง คิดเป็นร้อยละ 65.9 ซึ่งจะมีลักษณะเป็นบุคคลที่มีเหตุผล สุขภาพ ไม่ก้าวร้าว แสดงพฤติกรรมได้ตามสิทธิ ปรับตัวเข้ากับบทบาทใหม่ๆ ได้ดี และไม่แสดงความเห็นอกเห็นใจคนอื่นมากเกินไป (จินตนา จันทโรตตร, 2530) สอดคล้องกับผลการวิจัยของ Joseph (1985) นักศึกษาพยาบาลจะต้องจบไปเป็นพยาบาลวิชาชีพ ต้องมีความสามารถ ทั้งในด้านการตัดสินใจ มีเหตุมีผล และด้านที่อาศัยความละเอียดอ่อน นุ่มนวล จึงทำให้นักศึกษาพยาบาลส่วนใหญ่มีคุณลักษณะไม่บ่งชี้ความเป็นหญิงสูงหรือชายสูง กล่าวคือเป็นผู้ที่มีเหตุผล สุขุมรอบคอบ มีอารมณ์มั่นคง มีจิตใจกล้าแข็ง อดทน ช่างสังเกต และปรับตัวได้ง่าย

3. ศึกษาการได้รับการเสริมสร้างพลังอำนาจจากอาจารย์ ของนักศึกษาพยาบาล วิทยาลัยพยาบาล สังกัดกระทรวงสาธารณสุข

จากผลการวิจัยพบว่า การได้รับการเสริมสร้างพลังอำนาจจากอาจารย์ ของนักศึกษาพยาบาล โดยรวมอยู่ในระดับสูง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.58 โดยเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านแล้ว พบว่า การได้รับการเสริมสร้างพลังอำนาจจากอาจารย์ ทุกด้านอยู่ในระดับสูง ยกเว้น ด้านการมีทรัพยากร อยู่ในระดับปานกลาง โดยมีด้านการมีความคิดเกี่ยวกับตนเองในด้านดี มีค่าเฉลี่ยสูงสุด เท่ากับ 3.91 รองลงมา คือด้านการมีความคิดสร้างสรรค์ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.74 และด้านการมีทรัพยากร มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด เท่ากับ 3.44

จะเห็นได้ว่าการได้รับการเสริมสร้างพลังอำนาจจากอาจารย์ ด้านการมีความคิดเกี่ยวกับตนเองในด้านดี มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับสูง ทั้งนี้เนื่องจาก ในกระบวนการสอนทางพยาบาลเน้นให้นักศึกษามีพฤติกรรมแสดงออกที่เหมาะสม จะทำให้นักศึกษาพยาบาลเกิดความมีคุณค่าในตนเอง ความรู้สึกภาคภูมิใจ และความมั่นใจในตนเอง จะก่อให้เกิดการมีทัศนคติทางบวกกับตนเอง แล้วมีผลต่อความเชื่อมั่นให้กับตนเอง ทำให้นักศึกษามีความเป็นผู้นำสูงขึ้นด้วย

เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อ อาจารย์ทำให้นักศึกษารู้สึกว่าการปฏิบัติการพยาบาลเป็นงานที่มีคุณค่า และน่าภาคภูมิใจ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ทั้งนี้เนื่องจาก ในวิชาชีพพยาบาลจะต้องอาศัยบุคคลที่จะปฏิบัติหน้าที่เป็นผู้ให้บริการที่มีคุณภาพ มีคุณค่าแก่ผู้ใช้บริการ และพิสูจน์ให้เห็นความสำคัญได้ ย่อมต้องอาศัยความมีคุณภาพของตัวพยาบาลวิชาชีพเอง (ฟาริดา อิบราฮิม, 2524) ดังนั้นในการเรียนการสอนทางพยาบาลศาสตร์ จึงมีการปลูกฝังให้นักศึกษาพยาบาล มีความรู้สึกรักในวิชาชีพ มองเห็นคุณค่าในวิชาชีพ และเกิดความภาคภูมิใจ จึงจะทำให้การปฏิบัติการพยาบาลมีคุณค่าสอดคล้องกับที่สังคมคาดหวัง

ข้อ อาจารย์ทำให้นักศึกษารู้สึกว่าตนเองมีคุณค่า มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ทั้งนี้เนื่องจาก ในการเรียนการสอนจะประสบผลสำเร็จเพียงใดนั้นขึ้นอยู่กับผู้สอนด้วย ผู้สอนเป็นบุคคลสำคัญในการกำหนดคุณภาพบัณฑิต อาจารย์คือกุญแจของการพัฒนานักศึกษา (วรณวิไล ชุ่มภิรมย์ และ ศรีพรรณ กันธะวัง, 2535) ดังนั้นภารกิจของอาจารย์คือ ผู้ที่ช่วยสนับสนุนการเรียนรู้ (Facilitator) ถ้าอาจารย์ไม่ส่งเสริมให้นักศึกษารู้สึกว่าตนเองมีคุณค่า ก็จะทำให้ศึกษาไม่รับรู้ถึงศักยภาพ และขีดความสามารถของตน ทำให้อ่อนแอ หดหู่ใจ และ จะส่งผลถึงการเรียนรู้ด้วย โดยจะทำให้การเรียนรู้ของนักศึกษาลดต่ำลง

การได้รับการเสริมสร้างพลังอำนาจจากอาจารย์ด้านการมีความคิดสร้างสรรค์ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับสูง ทั้งนี้เนื่องจาก ในการเรียนการสอนทางการพยาบาลเน้นให้นักศึกษาพยาบาลคิดเป็น ทำเป็น และแก้ปัญหาเป็น ให้ผู้เรียนพัฒนาความคิด วิเคราะห์ วิจากรณี ศึกษาค้นคว้า ตัดสินใจ มีทักษะการเป็นผู้นำ และ รับผิดชอบในการศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมอยู่เสมอ (กระทรวงสาธารณสุข สถาบันพระบรมราชชนก, 2540)

เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อ อาจารย์ส่งเสริมให้นักศึกษาปฏิบัติงานโดยอาศัยหลักเหตุและผล มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ทั้งนี้เนื่องจาก การเรียนการสอนทางการพยาบาลศาสตร์ได้มีการพัฒนารูปแบบการสอนเพื่อช่วยเพิ่มทักษะการคิดขั้นสูงแก่นักศึกษาพยาบาล ในสถานการณ์การเรียนการสอนวิชาปฏิบัติการพยาบาล (พร้อมจิตร ห่อนบุญนิยม, 2538) ซึ่งจะต้องอาศัยการคิด วิเคราะห์ วิจากรณี โดยใช้หลักเหตุและผล

ข้อ อาจารย์ส่งเสริมให้นักศึกษามีจินตนาการเป็นของตนเอง มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ทั้งนี้เนื่องจาก สภาพการเรียนการสอนในสถาบันอุดมศึกษาปัจจุบัน มักมีลักษณะอาจารย์เป็นผู้บอกสอนความรู้วิชาการต่างๆให้แก่ศิษย์เป็นส่วนใหญ่ ลักษณะของข้อความรู้มักอยู่ในกรอบตำรา และหนังสือที่ใช้สืบทอดกันต่อๆมา ไม่ค่อยได้เน้นในเรื่องการพัฒนาให้ผู้เรียนเกิดการคิด วิเคราะห์ วิจากรณี หรือการคิด และแก้ปัญหาสถานการณ์ต่างๆด้วยตนเองอย่างแท้จริง (อรพรรณ ลือบุญธวัชชัย, 2538)

การได้รับการเสริมสร้างพลังอำนาจจากอาจารย์ด้านการมีทรัพยากร มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้เนื่องจาก ทรัพยากรมีความจำเป็นต่อการเรียนรู้ อาจารย์จึงมีบทบาทที่สำคัญในการจัดสรรทรัพยากร เพื่อส่งเสริมให้กระบวนการเรียนรู้ของนักศึกษาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ (ชุติพร ปิยสุทธิ, 2539) แต่ในปัจจุบันมีปัญหาคารขาดแคลนพยาบาล จึงมีการเร่งการผลิตพยาบาลให้มีจำนวนมากขึ้น ทำให้ทรัพยากรที่มีอยู่ เช่น เงินทุน วัสดุอุปกรณ์ และรวมถึงเวลาที่อาจารย์จะให้แก่นักศึกษา ไม่เพียงพอ หรือ มีสัดส่วนที่ไม่เหมาะสมกับจำนวนนักศึกษา

เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ ข้อ อาจารย์ส่งเสริมให้มีเงินทุนสำหรับนักศึกษา มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ทั้งนี้เนื่องจาก ปัจจุบันมีนโยบายการจัดตั้งกองทุนกู้ยืมเพื่อการศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา ทำให้นักศึกษาพยาบาลที่ขาดแคลนทุนทรัพย์ มีโอกาสในการศึกษาระดับอุดมศึกษาได้มากขึ้น (กระทรวงสาธารณสุข, 2540) นอกจากนี้ยังมีเงินทุนจากบุคคลที่เห็นความสำคัญของวิชาชีพ จัดตั้งกองทุนเพื่อการศึกษาให้สำหรับนักศึกษาที่เรียนดี แต่มีฐานะทางเศรษฐกิจไม่ดี เป็นการเปิดโอกาสให้นักศึกษามีเงินทุนสำหรับใช้ในการศึกษาเล่าเรียนต่อไปได้

ข้ออาจารย์ส่งเสริมให้มีการสนับสนุนงบประมาณที่ใช้ในการจัดทำโครงการต่างๆของนักศึกษา ค่าเฉลี่ยต่ำสุด ทั้งนี้เนื่องจาก ปริมาณเงินที่สถาบันการศึกษาจะได้รับในอนาคตลดลง ในขณะที่จำนวนหัวผู้เรียนคงที่หรือเพิ่มขึ้น สถาบันจึงต้องปรับตัว และแสดงความสามารถของคุณค่าคุ้มเงิน ให้ปรากฏด้วยความเข้มงวดต่อการลงทุน ประหยัด และฉลาดใช้ ซึ่งหมายถึงการคงคุณภาพของบัณฑิตตามความต้องการของสังคมไว้ให้ได้ในภาวะฝืดเคือง และในอนาคตคงจะก้าวสู่สถาบันพึ่งตนเองทางการเงินในที่สุด (ละเอียด แจ่มจันทร์, 2541) ทำให้งบประมาณที่ใช้ในการสนับสนุนการจัดทำโครงการต่างๆน้อยลง ไม่เพียงพอต่อความต้องการของนักศึกษา

การได้รับการเสริมสร้างพลังอำนาจจากอาจารย์ด้านการมีข้อมูลข่าวสาร มีค่าเฉลี่ยในระดับสูง ทั้งนี้เนื่องจาก หลักสูตรประกาศนียบัตรพยาบาลศาสตร์ (ฉบับปรับปรุง) พ. ศ.2537 ได้เพิ่มรายวิชา สิ่งแวดล้อมศึกษา สารสนเทศกับการศึกษาค้นคว้า การใช้คอมพิวเตอร์ รวมถึงให้ความสำคัญกับวิชาภาษาอังกฤษ เพื่อพัฒนาทักษะ ด้านการอ่าน การฟัง การเขียน และการพูด (กระทรวงสาธารณสุข, 2537) ทำให้การเรียนการสอนของนักศึกษาพยาบาลได้รับการพัฒนา ให้มีข้อมูลที่หลากหลาย และเพียงพอ เช่น ข้อมูลที่เป็นความรู้ทางเทคนิค ข้อมูลข่าวสารทางการเมือง ซึ่งล้วนแต่เป็นประโยชน์ทั้งสิ้น

เมื่อพิจารณารายชื่อ ข้อ อาจารย์ถ่ายทอดความเชี่ยวชาญของตนให้แก่นักศึกษาอย่างเต็มที่ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ทั้งนี้เนื่องจาก ในการเรียนการสอน อาจารย์จะต้องมีหน้าที่พัฒนาความสามารถและศักยภาพในตัวของนักศึกษาให้สูงขึ้น จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่อาจารย์ต้องมีกลวิธีที่จะช่วยส่งเสริมให้นักศึกษาสามารถดึงศักยภาพในตนเองออกมาในระหว่างการเรียนรู้อย่างเต็มที่ (ชุติพร ปิยสุทธิ, 2539) ดังนั้นอาจารย์ที่มีกลวิธีในการถ่ายทอดความเชี่ยวชาญของตนที่มีอยู่อย่างมีประสิทธิภาพก็จะทำให้นักศึกษาเกิดการเรียนรู้ได้มากขึ้น

ข้ออาจารย์ส่วนใหญ่ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศต่างๆเพื่อช่วยเหลือการแสวงหาความรู้ของนักศึกษา เช่น คอมพิวเตอร์ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ทั้งนี้เนื่องจาก หลักสูตรประกาศนียบัตรพยาบาลศาสตร์ (ฉบับปรับปรุง) พ. ศ.2537 ได้เพิ่มรายวิชา สิ่งแวดล้อมศึกษา สารสนเทศกับการศึกษาค้นคว้า การใช้คอมพิวเตอร์ (กระทรวงสาธารณสุข, 2537) ทำให้มีการเริ่มนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการเรียนรู้ของนักศึกษา แต่เนื่องจากอาจารย์มีการใช้คอมพิวเตอร์ซึ่งเป็นเทคโนโลยีใหม่เป็นเพียงส่วนน้อย และเครื่องคอมพิวเตอร์ยังมีจำนวนน้อยไม่เพียงพอกับจำนวนนักศึกษา ทำให้อาจารย์ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศต่างๆเพื่อช่วยเหลือการแสวงหาความรู้ของนักศึกษา เช่น คอมพิวเตอร์ มีจำนวนต่ำสุด

การได้รับการเสริมสร้างพลังอำนาจจากอาจารย์ด้านการได้รับการสนับสนุน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับสูง ทั้งนี้เนื่องจาก การสนับสนุนเป็นส่วนสำคัญที่จะช่วยให้วัตถุประสงค์ของบุคคลหรืองานประสบความสำเร็จ (Chally,1992; Vogt & Murrell, 1990 cited in Hokanson, 1992) ถ้านักศึกษาพยาบาลได้รับการสนับสนุนจากอาจารย์ ซึ่งอาจทำได้โดยการให้การรับรอง การให้การสนับสนุนอยู่เบื้องหลัง การยอมรับสิ่งที่นักศึกษาปฏิบัติ ก็จะทำให้นักศึกษาเกิดการเรียนรู้ด้วยศักยภาพของตนที่มีอยู่

เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ ข้อ อาจารย์สนับสนุนให้นักศึกษาช่วยเหลือซึ่งกันและกันและกันมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ทั้งนี้เนื่องจาก การเรียนด้วยตนเองตามลำพังนั้นจะทำให้ผู้เรียนไม่มีความสัมพันธ์กับผู้เรียนคนอื่นทำให้ขาดทักษะการรวมกลุ่ม เช่น เมื่อมีการรวมกลุ่มอภิปราย หรือเมื่อมีการทำงานร่วมกับผู้อื่นจะทำให้เป็นไปด้วยความยากลำบาก (กิดานันท์ มลิทอง, 2540) ฉะนั้นการเรียนการสอนทางพยาบาลศาสตร์ จึงเน้นให้สอดคล้องกับธรรมชาติของคนที่ต้องอยู่รวมกันเป็นสังคม มีการช่วยเหลือ เกื้อกูล กันเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข และเกิดการเรียนรู้ได้มากขึ้นด้วย

ข้ออาจารย์ยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคลของนักศึกษา มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ทั้งนี้เนื่องจาก มนุษย์มีความแตกต่างกันในแต่ละบุคคล ความแตกต่าง และการแสดงออกในการยอมรับก็ควรมีความเท่าเทียมกับผู้อื่น และต้องเหมาะสมตามกาลเทศะ ซึ่งมีความจำเป็นมากนักศึกษาควรเกิดความมั่นใจได้ว่าเมื่อเกิดข้อผิดพลาดขึ้นขณะปฏิบัติงาน ก็จะได้รับความเห็นอกเห็นใจ เข้าใจ และพร้อมที่จะช่วยแก้ปัญหา นอกจากนี้อาจารย์ต้องมีความเชื่อ และไว้วางใจในความสามารถของนักศึกษาแต่ละคน ยอมรับการตัดสินใจ และมีส่วนรับผิดชอบในการกระทำของนักศึกษาเหล่านั้นด้วยเช่นกัน (Manthey, 1992 cited in Rodwell, 1996)

ตอนที่ 2 ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล คุณลักษณะความเป็นหญิง-ชาย การได้รับการเสริมสร้างพลังอำนาจจากอาจารย์ กับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของนักศึกษาพยาบาล

การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่าง ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ อายุ ลำดับบุตรในครอบครัว จำนวนบุตรชายหญิงในครอบครัว และชั้นปี พบว่าไม่มีความสัมพันธ์กับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของนักศึกษาพยาบาล เนื่องจากในการวิจัยครั้งนี้ กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 3 และ 4 ซึ่งมีอายุใกล้เคียงกันมาก ไม่มีความแตกต่างของตัวแปร ผลการวิจัยจึงไม่ตรงตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ส่วนลำดับบุตรในครอบครัว จากการวิจัยนี้ไม่มีความสัมพันธ์กับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ทั้งนี้เนื่องจาก นักศึกษาพยาบาลส่วนใหญ่เป็นบุตรคนโต หรือบุตรคนเดียว คิดเป็นร้อยละ 38.6 ซึ่งมีจำนวนใกล้เคียงกันกับบุตรคนกลางและบุตรคนสุดท้อง คิดเป็น

ร้อยละ 32.7 และ 28.7 ตามลำดับ ทำให้การนำมาหาความสัมพันธ์กับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงไม่มีความสัมพันธ์กัน

การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะความเป็นหญิง-ชาย กับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของนักศึกษาพยาบาล พบว่า คุณลักษณะความเป็นหญิง-ชายไม่มีความสัมพันธ์กับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของนักศึกษาพยาบาล ซึ่งไม่ตรงตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ คุณลักษณะความเป็นหญิง-ชาย ของนักศึกษาพยาบาลที่เป็นผู้นำ พบว่า นักศึกษาพยาบาลที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ส่วนใหญ่มีคุณลักษณะที่ไม่บ่งชี้ความเป็นหญิงหรือชายสูง ทั้งนี้อธิบายได้จากแนวคิดของ ดวงแข พิทักษ์สิน (2538) พยาบาลซึ่งส่วนใหญ่เป็นผู้หญิง มีการพัฒนาตนเองให้เป็นผู้นำมากขึ้นเทียบเท่ากับชาย โดยเฉพาะผู้หญิงในวิชาชีพจะทำงานทุกระบบของการให้บริการด้านสุขภาพ จึงต้องมีความกล้าในการตัดสินใจ กล้าเสี่ยง มีเหตุมีผล มีอารมณ์มั่นคง และมีความแข็งแกร่ง ซึ่งมีในลักษณะความเป็นชาย นอกจากนี้ยังต้องมีการเอาใจใส่ นุ่มนวล การให้การช่วยเหลือ มีความเห็นอกเห็นใจผู้ป่วย ซึ่งมีในลักษณะของความเป็นหญิง ทำให้นักศึกษาพยาบาลที่ส่วนใหญ่เป็นผู้หญิงต้องมีการพัฒนาคุณลักษณะที่เหมาะสม มีความเป็นผู้นำมากขึ้นเทียบเท่ากับผู้ชาย

การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่าง การได้รับการเสริมสร้างพลังอำนาจจากอาจารย์ กับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของนักศึกษาพยาบาล จากผลการวิจัย พบว่า การได้รับการเสริมสร้างพลังอำนาจจากอาจารย์ มีความสัมพันธ์ทางบวก กับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของนักศึกษาพยาบาล ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ จากแนวคิด การเสริมสร้างพลังอำนาจ ของ อำนวย ตันมุขยกุล (2540) ที่เห็นว่าพลังอำนาจ คือ การที่บุคคลสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร การสนับสนุนแหล่งทรัพยากร และ โอกาสที่จะก้าวหน้าในหน้าที่การงาน และพัฒนาความสามารถของตนเอง จะเป็นพลังผลักดันที่จะทำให้บุคคลสามารถเอาชนะอุปสรรคที่ขัดขวางการดำเนินงาน เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้ได้ การเสริมสร้างพลังอำนาจให้กับนักศึกษาพยาบาลก็จะเป็นกระบวนการที่แสดงให้เห็นถึงการยอมรับ การส่งเสริม การช่วยเหลือชี้แนะให้บุคคลเกิดความสามารถที่จะดำเนินการสนองความต้องการของตนเอง แก้ปัญหาของตนเอง และใช้ทรัพยากรที่จำเป็น เพื่อให้เกิดความรู้สึกสามารถควบคุมชีวิตของตนเองได้ การที่นักศึกษาพยาบาลสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร แหล่งสนับสนุน ทรัพยากร และโอกาส ทำให้ส่งเสริมภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของนักศึกษาพยาบาลได้

ตอนที่ 3 การพยากรณ์ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของนักศึกษาพยาบาล

ตัวแปรที่สามารถพยากรณ์ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของนักศึกษาพยาบาล อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ มี 1 ตัว คือ การได้รับการเสริมสร้างพลังอำนาจจากอาจารย์ โดยสามารถพยากรณ์ได้ร้อยละ 22.2 แสดงให้เห็นว่า การได้รับการเสริมสร้างพลังอำนาจให้มีในตัวนักศึกษา จะทำให้นักศึกษาสามารถใช้ความรู้ความสามารถของตนเองได้อย่างเต็มที่เพื่อนำไปสู่ความสำเร็จอันสูงสุด แม้ว่าจะมีปัญหาหรืออุปสรรคก็สามารถแก้ไขให้ลุล่วงไปได้ สามารถกำหนดความคิด ความเชื่อ ทศนคติ และพฤติกรรมของตนเองตามความสนใจของตนเอง สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างเหมาะสมไม่กระทำตนเป็นเพียงผู้ตามตลอดเวลา (พิกุล นันทชัยพันธ์, 2540) ซึ่งจะมีในลักษณะของการเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. สถาบันการศึกษาพยาบาล ควรเห็นถึงความสำคัญของการเสริมสร้างพลังอำนาจจากอาจารย์ โดยมีการพัฒนาอาจารย์เพื่อให้มีความสามารถในการเสริมสร้างพลังอำนาจให้แก่ นักศึกษาพยาบาล

2. สถาบันการศึกษาพยาบาล ควรจัดให้มีทรัพยากร เช่น เงินทุน เวลา เครื่องมือ และ อุปกรณ์ที่ใช้ในห้องปฏิบัติการ เป็นต้น เพื่อให้อาจารย์ได้ใช้เป็นเครื่องมือในการเสริมสร้างพลังอำนาจให้แก่ นักศึกษาพยาบาล อันจะส่งผลให้นักศึกษาพยาบาลเพิ่มความเป็นภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อให้ทราบรูปแบบการพัฒนาตนเองของผู้ที่มีความเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงสูง

2. ควรทำการศึกษา ในทางกลับกันว่านักศึกษาพยาบาลที่มีความเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงสูงมีการพัฒนาความเป็นผู้นำได้อย่างไร